

ACT

AKADEMISKT CENTRUM
FÖR ÄLDRETANDVÅRD



Glöm inte munnen!

- vikten av god munhälsa för äldre

Inger Wårdh, ötdl, docent i Gerodonti
Institutionen för odontologi, Karolinska institutet

ACT finansieras av Stockholms läns landsting

Ett livsperspektiv

Från gårdagens skoltandvård



Till dagens omvårdnad





Äldre tandvård

**Tåg- och
Omnibusturer**
för
Borlänge m. o. sommaren 1938.

**WILH. ÅKERBLOMS
TANDKLINIK**

Wallingatan 37 (vid busstation).
Tel. 30. BORLÄNGE. Tel. 30.

BILLIG TANDVÅRD!

Naturtrogna löständer
1 gom kr. 35:—
Helprotes fr. " 60:—
OBS.! OBS!
Nyheter i löständer.

Mottagning: Vard. 9—12, 5—6,30.
Lörd. 9—12.
Annan tid efter överenskommelse.
OBS.! Alla arbeten utföras under
full garanti.

Äldre tandvård

- Bristande tandvårdstillgång i unga år
- Smärtsamma akutbehandlingar
- Stora reparativa åtgärder i vuxen ålder
- "Dåliga tänder" ofta sett som ett klassmärke
- Profylax först i sen vuxen ålder

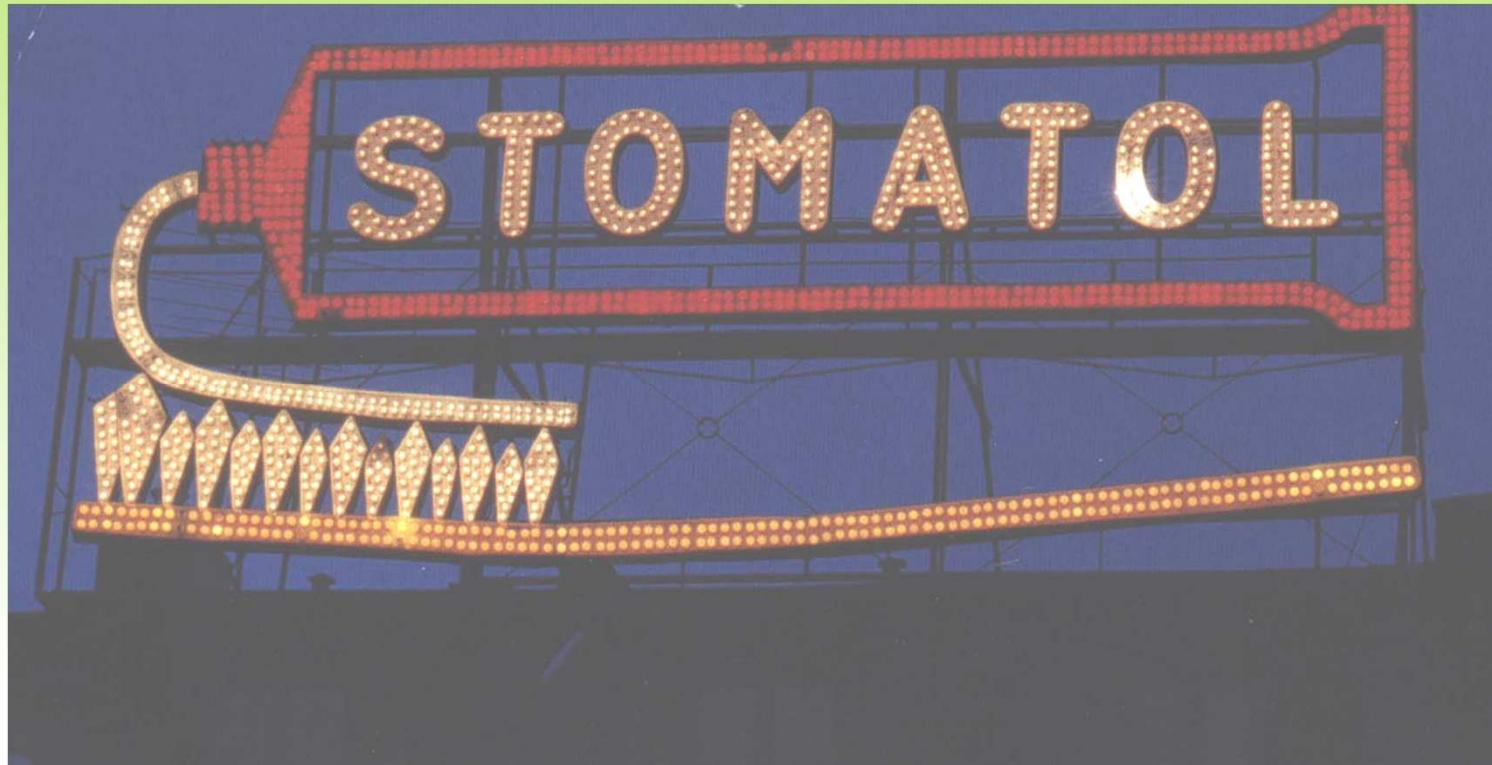


Glada siffror

- 1971/72 var 52% av 70-åringarna tandlösa - 2000/01 endast 8%
- 1971/72 hade i genomsnitt en tandförsedd 70-åring 13 egna tänder - 2000/01 21 tänder
- 2013 hade en person mellan 80-89 år 21 egna tänder (median) – Sthlm 21, Västerbotten 19







Tandkräm med fluor

”The heavy metal generation”

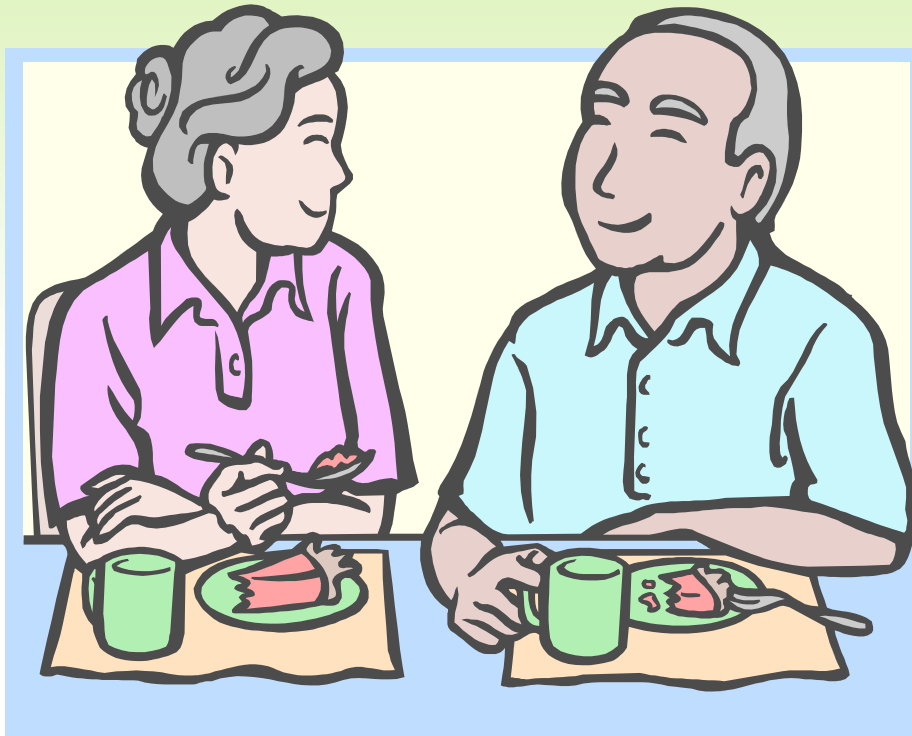


Modern tandvård



En god munhälsa möjliggör

- Att kunna njuta av en god måltid i trevligt sällskap = god livskvalitet



”Nöjet vid bordet är det sista som överger oss”



Tandstatus påverkar näringsintaget



- Tandlösa har generellt sett lägre intag av olika näringsämnen - speciellt vitamin C
- De med minst 21 tänder intar mer fibrer

Tuggningen anpassas

557 slumpvis utvalda individer ≥ 77 år från SWEOLD

	Antal
Naturliga tänder	227
Stora tandförluster	330
Tuggsvårigheter	116



En dålig munhälsa förstör matglädjen

Nu är det inte lätt att
anpassa sig.....



Åldrandet innebär risk för:



- Skörare slemhinnor
- Muntorrhet
- Sämre munhygien p g a försämrad syn och nedsatt finmotorik
- Vid försämrad motorik avtar också den självrenande funktionen i munnen

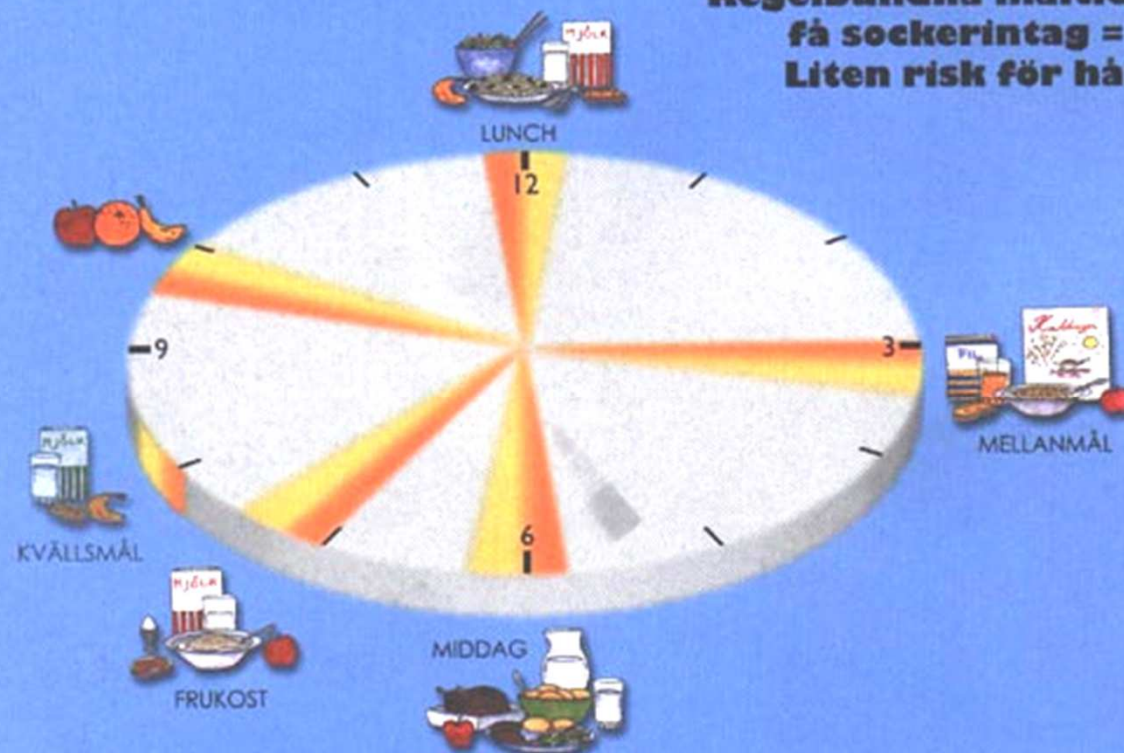
Omvårdnadsberoende

- När man inte själv kan sköta sin munhygien och dessutom drabbas av muntorrhet, förändras munnens miljö
- Tandvårdskontakterna förloras
- Munhälsan hotas!



Varför blir det hål i tänderna?

Regelbundna måltider - få sockerintag = Liten risk för hål



Småätande - upprepat sockerintag = Stor risk för hål



Många äldre minns ungdomens tandvärk



- Idag har de äldre fått ett nytt stort kariesbekymmer: rotkaries
- Muntorrhet
- Svårt att hålla munnen ren
- Minns sockerklockan!
- Kvällsmedicinen?
- Söt saft?



Till slut kan det bli så här



Läkemedelsanvändningen hos äldre

Alla äldre

1988	3 preparat/person
↓	
2007	6 preparat/person

SÄBO, multisjuka

1988	3 preparat/person
↓	
2006	10 preparat/person

Se upp!



- Den som tar minst 4 läkarordinerade mediciner, riskerar att bli torr i munnen!

Vad kan vi göra?



Ett försvar mot karies - fluor

- Fluor kan reparera ytliga kariesskador och förhindra att nya uppstår
 - Fluor är ett vanligt grundämne som förekommer i olika föreningar i berggrund, mineraler och olika jordarter
 - Hos vuxna (äldre) förebyggs karies genom att tandytan och området kring tanden får ett fluortillskott direkt
-

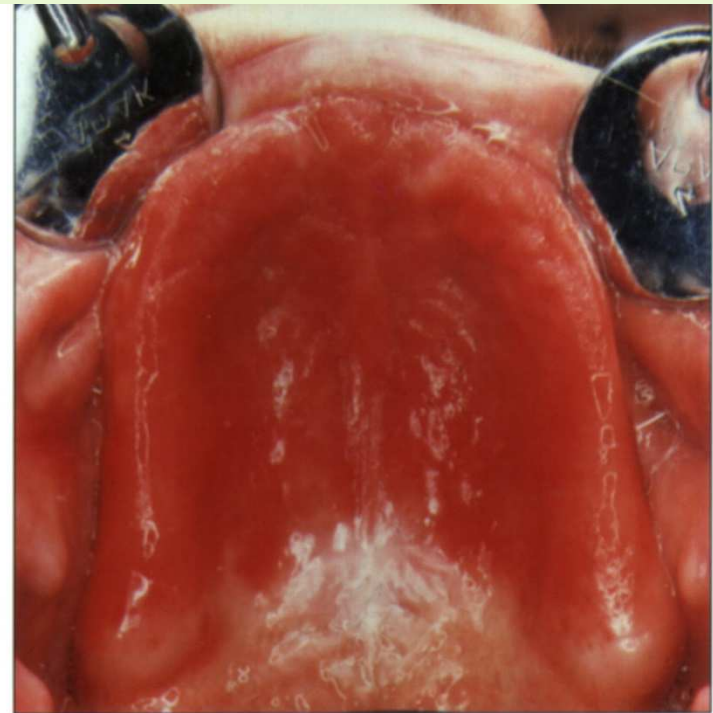


Tandhygienist Maria Juslin



Det svider i munnen

- Svampinfektion (candida)
- Tag helst ut protesen nattetid
- Gör rent både slemhinna och protes
- Behandla muntorrhet



En förändrad flora

– kan också orsaka aspirationspneumoni

Växt, andel individer (%)	Ingen växt	Sparsam växt	Riklig växt
Haemophilus (parainfluenzae, influenzae)	35	15	50
Staphylococcus epidermidis	85	5	10
Staphylococcus aureus	75	5	20
Enterokocker	90	0	10
Candida ssp	33	29	38

Riskgrupper bland de äldre

- Stroke-patienter: sväljsvårigheter och "hamstring av mat" på den förlamade sidan
 - Parkinson-sjuka: ofta muntorra men kan också dregla, ökat sötsug, svårt att klara sin munhygien
 - Dementa äldre: förstår inte eller förmår inte att förklara sin situation
-

Det finns flera....

- Deprimerade äldre som inte orkar bry sig om sina tänder
 - Äldre med nedsatt immunförsvar som riskerar att drabbas av muninfektioner och allvarliga följdtilstånd av dessa infektioner
 - Äldre som har strålbehandlats och har svårt muntorrhet
-

Hur står det till i munnen?



Inte säkert att hon säger
någonting



42 % saknade regelbunden tandvårdskontakt vid första kontakten med kommunen (CÄT, Västra Götaland)



65 % saknade regelbunden tandvårdskontakt vid flytten till äldreboende (CÄT, Västra Götaland)



Inte lika glada siffror.....

- 10-12 tänder i medeltal
- 32% helt tandlösa
- 55% bar avtagbar protetik – men
- 6-8,6% hade käkbensförankrade implantat



Uppsökande tandvård



- För de med långvarigt och omfattande omvårdnadsbehov som vårdas inom kommunen
- Intygsunderlag – intyg från landstinget
- Kostnadsfri munhälsobedömning i hemmet av tandhygienist
- Undervisning i munvård till vårdpersonalen
- Upphandling styr
- Intyget berättigar också till ...

Nödvändig tandvård

- Samma avgift som inom landstingets hälso- och sjukvårdsinrättningar
 - Allmäntandläkarbesök=allmänläkarbesök,
specialisttandläkarbesök=specialistläkarbesök,
tandhygienistbesök=distriktssköterskebesök
 - Högkostnadskort ifylls och frikort utfärdas baserat på de sammanlagda vårdavgifterna
-

Senior Alert och ROAG



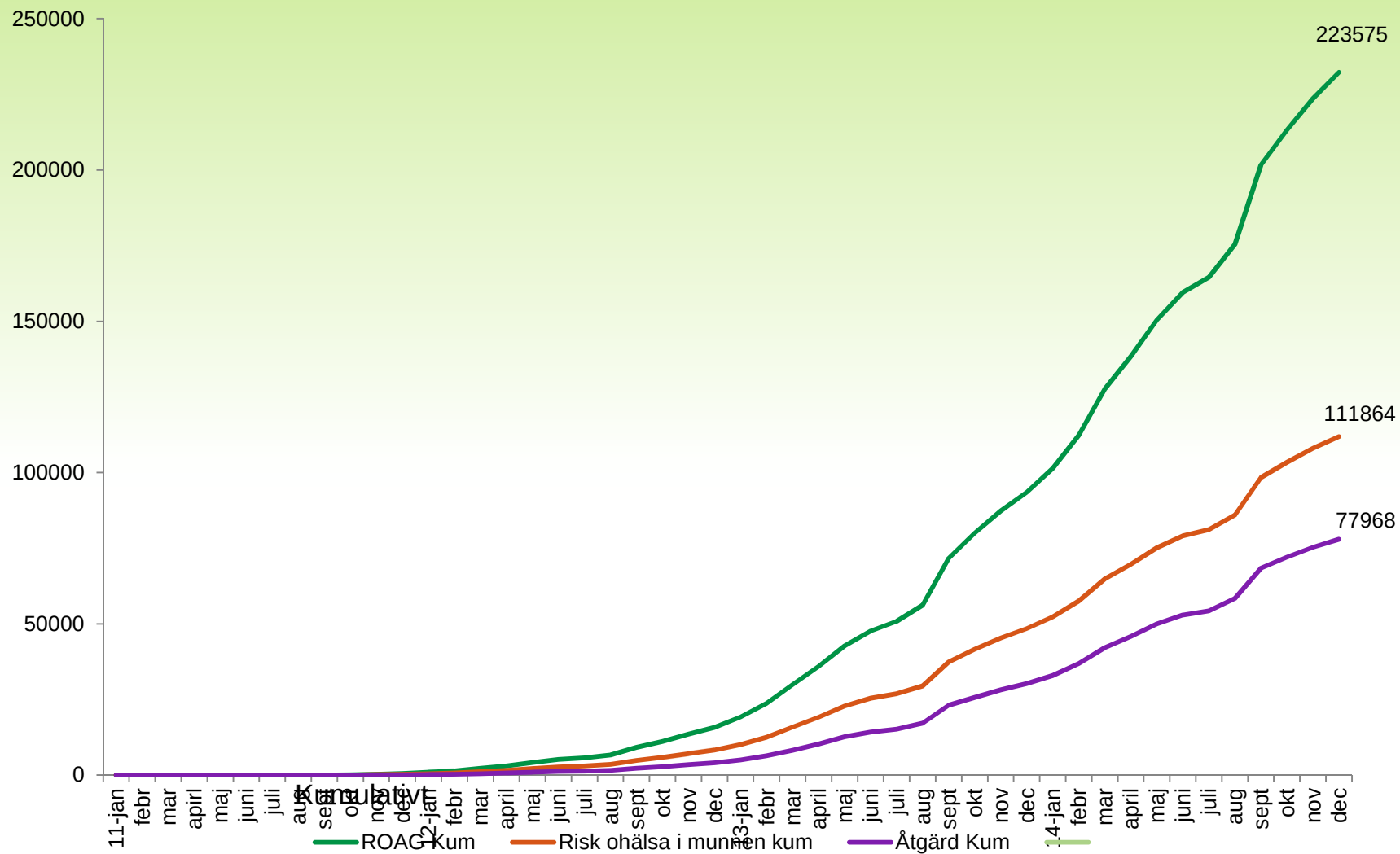
Personnummer:

Namn:

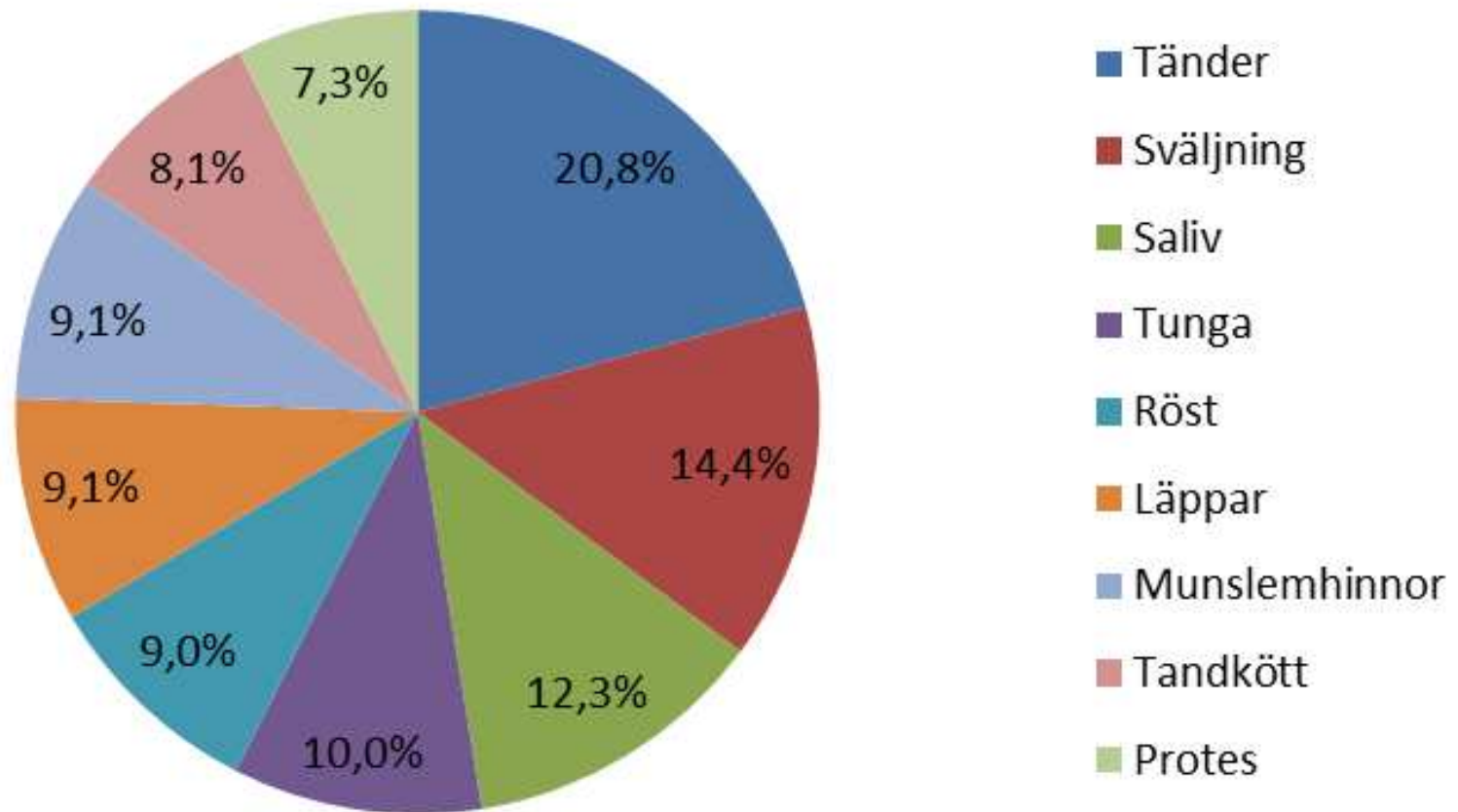
Revised Oral Assessment Guide – Jönköping (ROAG-J)

Röst Ej aktuellt att bedöma 0 Normal röst 1 Torr, hes, smackande 2 Svårt att tala 3		Tänder Har inga egna tänder 0 Rena, ingen synlig beläggning eller matrester 1 Beläggning eller matrester lokalt 2 Beläggning, matrester generellt eller trasiga tänder 3		
Läppar Lena, ljusröda, fuktiga 1 Torra, spruckna, sår i mungiporna 2 Såriga, blödande 3		Protes Har ingen protes 0 Ren och fungerar 1 Beläggning eller matrester 2 Används ej eller dåligt fungerande 3		
Munslemhinnor (avlägsna ev. protes) Ljusröda, fuktiga 1 Röda, torra eller området med färgförändring eller beläggning 2 Sår, med eller utan blödning, blåsor 3		Saliv Glider lätt 1 Glider trögt 2 Glider inte alls 3		
Tunga Ljusröd, fuktig med papiller 1 Inga papiller, röd torr, beläggning 2 Sår med eller utan blödning, blåsor 3		Sväljning (relaterat till smärta och muntorrhet) Ej aktuellt att bedöma 0 Obehindrad sväljning 1 Obetydliga sväljproblem 2 Uttalade sväljproblem 3		
Tandkött Har inget tandkött, har endast munslemhinna 0 Ljusrött och fast 1 Svullet, rodnat 2 Spontan blödning 3		Förklaring: 1=frisk eller normalt tillstånd 2=måttliga förändringar/avvikelser 3=svårare förändringar/avvikelser		
Överkäke	Har protes Ja ☐ Nej ☐	Använder protes dagligen Ja ☐ Nej ☐	Implantat Ja ☐ Nej ☐	Egna tänder, fler än 6 Ja ☐ Nej ☐
Underkäke	Har protes Ja ☐ Nej ☐	Använder protes dagligen Ja ☐ Nej ☐	Implantat Ja ☐ Nej ☐	Egna tänder, fler än 6 Ja ☐ Nej ☐
Summa: Antal 2:or ____ En eller fler 2:or = åtgärdas av personal på enheten. (Åtgärder, se nästa sida)				
Summa: Antal 3:or ____ En eller fler 3:or = kontakt/remiss till tandläkare				
Bedömningen gjord av:		Datum:		
Nästa riskbedömningstillfälle: se datum för övriga riskbedömningar				

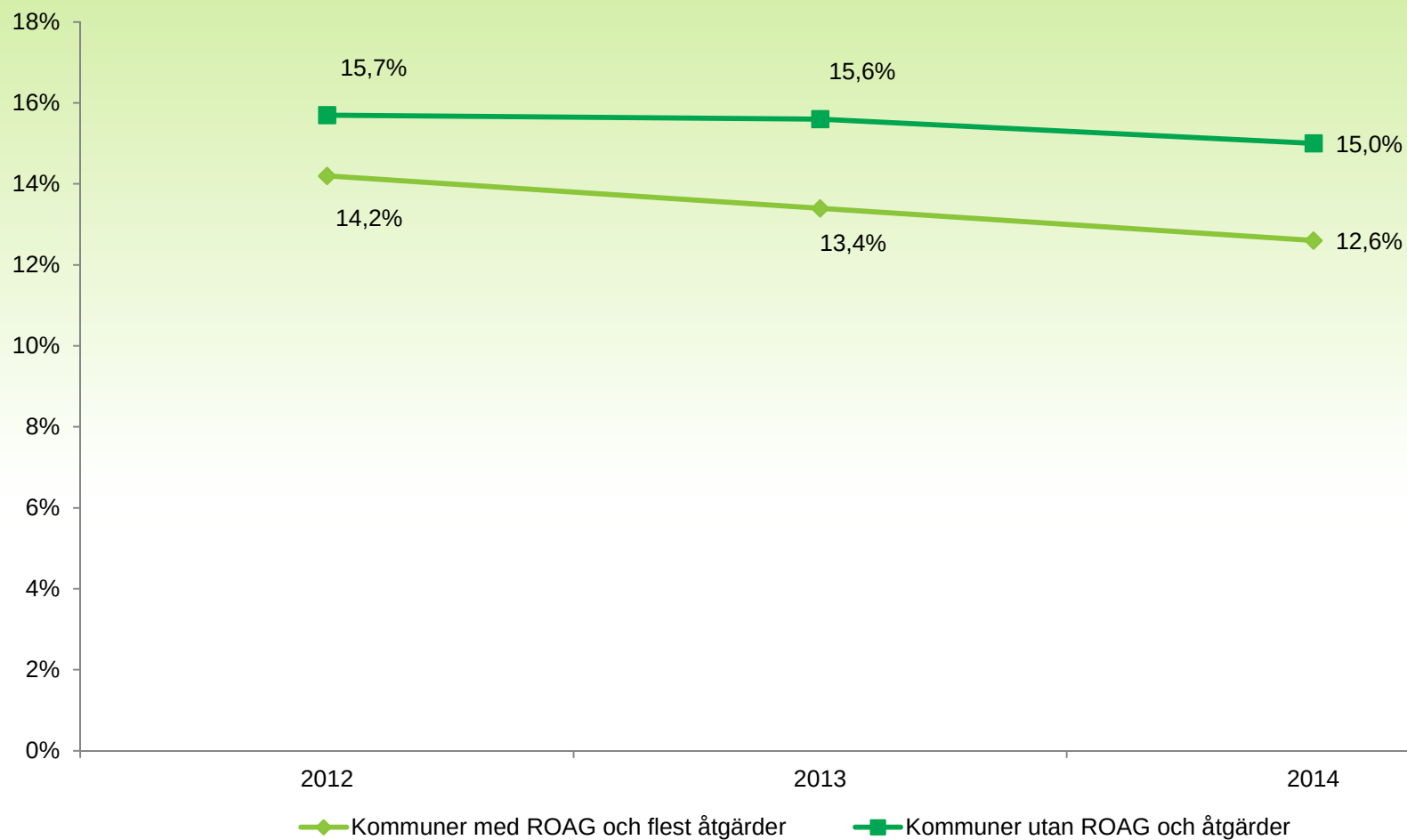
Ett ökande antal ROAG-bedömningar – 82% av leder till en åtgärd



Ohälsa i munnen – fördelning per område enligt ROAG



Det lönar sig att arbeta med ROAG när det gäller viktminskningar



Viktigt att de äldre får sin mun omhändertagen



Lycka till!



inger.wardh@ki.se
